

МІЖНАРОДНІ СИСТЕМИ Й МОДЕЛІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: ОЗНАКИ ТА ХАРАКТЕРИСТИКИ

Бухгалтерський облік визначається тим середовищем, в якому він функціонує і методологічні принципи його організації, теорії і практики залежать від соціальних, політичних і економічних умов окремої країни. На досягнення гармонізації принципів обліку і звітності у світовому масштабі спрямована діяльність міжурядових та міжнародних професійних організацій з бухгалтерського обліку та міжнародних профспілкових організацій. За різних підходів до бухгалтерського обліку і звітності вироблено загальні принципи обліку, які полегшують ділове спілкування на міжнародному рівні [1].

Корпоративна інтернаціоналізація світової економіки спричинила потребу формування міжнародної системи бухгалтерського обліку, оскільки правила підготовки й публікації фінансової звітності суттєво відрізнялися в різних країнах [1]. Основним завданням системи бухгалтерського обліку є надання необхідної інформації для різних категорій користувачів.

Головною метою системи бухгалтерського обліку стає інформаційне моделювання та забезпечення процесів управління, встановлення цілей діяльності та вибору шляхів їх досягнення. Отже, завдання міжнародної системи обліку та звітності зводяться до відображення господарської діяльності та збереження власності суб'єктів міжнародних економічних відносин [2].

Формування міжнародної системи бухгалтерського обліку відбувається у тісному взаємозв'язку і з врахуванням сучасного світового економічного розвитку та його основних закономірностей, характерних особливостей і тенденцій розвитку національних і міжнаціональних облікових систем, представлених у табл. 1.

Таблиця 1

Бухгалтерські системи обліку: міжнародні та національні

Назва бухгалтерських систем	Рік заснування	Кількість країн які використовують	Види використовуваних бухгалтерій	База плану рахунків	Мета облікової системи
Країни Східної Європи	1930-1932	15	Єдина бухгалтерія	Затратна	Зниження собівартості
Європейське економ-мічне співтовариство	1968	12	Загальна і аналітична бухгалтерія	Прибуткова	Збільшення прибутку
Англосаксонська	1947	14	Фінансова, промислова	Прибуткова	Збільшення прибутку
Французька	1957	18	Загальна, аналітична бухгалтерія	Продуктова (виробнича)	Збільшення доходу
Африканської	1968	23	Загальна,	Продуктова	Збільшення

бухгалтерської ради			аналітична бухгалтерія		доходу
ООН	1977	Міжнаціональні підприємства	Загальна, аналітична бухгалтерія	Продуктова	Збільшення доходу
Міжнародного комітету стандартизації обліку ОЕСР	1973	23	Фінансова, промислова	Маржова	Максимізація маржі

Поняття національної системи бухгалтерського обліку впливає з визначення облікової системи, наведеного раніше, і конкретизується рядом принципів:

- історичне місце облікової системи (торгова стадія, підприємницька, організаційна, оптимізаційна, стратегічна);
- використовувані методи обліку і оцінки виробничих запасів (вартість придбання, реалізаційна і середньозважена вартості, планова собівартість, методи першого надходження–першого списання і останнього надходження–першого списання);
- методи відображення іноземної валюти в обліку і звітності фірми;
- методи, що використовуються для нарахування амортизації та її відображення в обліку;
- звітні форми і показники та їх регламентація;
- зовнішні способи контролю за діяльністю фірм.

Відповідні відмінності у національних облікових системах мають місце практично по всіх ознаках, які визначають національну систему в розвинутих зарубіжних країнах і тих, що розвиваються. Окремо виділяють такі національні бухгалтерські системи: країн Східної Європи; країн Європейського Співтовариства; французька; Організації Об'єднаних Націй.

Національна система бухгалтерського обліку дозволяє розв'язувати відповідні тактичні та стратегічні задачі розвитку економіки країни з врахуванням використання пріоритетного напрямку.

Міжнаціональні системи бухгалтерського обліку базуються на загальних принципах облікової системи із розповсюдженням основних принципів однієї або декількох національних систем на групу держав із диференційованим рівнем регламентації обліку.

Формування міжнаціональних систем займало в економічному розвитку значний період часу і характеризувалося появою у кінці ХІХ століття Англосаксонської і Французької систем, які переросли після ІІ світової війни у міжрегіональні облікові системи: Європейського економічного співтовариства, Організації африканської єдності, США і Канади, Південно-Американських держав.

Паралельно із цим процесом проходив процес створення міжнародної системи бухгалтерського обліку та інтегрування вказаних міжнаціональних і регіональних облікових систем у Єдину міжнародну систему обліку і звітності.

Не Існує навіть і двох країн з однаковими системами обліку Сьогодні

відомі три основні моделі бухгалтерського обліку, які мають як подібні риси, так і відмінності. Кожна країна дотримується однієї з трьох основних моделей бухгалтерського обліку, а саме: британсько-американська, континентальна, південноамериканська. На сьогоднішній день спостерігається змішана модель ведення обліку у деяких країнах яка об'єднує дві домінуючі моделі [3].

В останній час виділяють нові, розвиваючі моделі бухгалтерського обліку:

- Ісламська модель (країни Близького Сходу) знаходиться під великим впливом богословських ідей і має ряд особливостей, зокрема забороняється отримання фінансових дивідендів; при оцінці активів і зобов'язань компаній перевага надається ринковим цінам. Кінцева мета концепції ісламської економіки полягає в переході до господарювання виключно на принципах ісламу. Основний акцент робиться на тому, що тільки ісламська модель економіки може забезпечити реальний баланс між матеріальним і духовним у суспільстві. Тому принципи, на яких ґрунтується облік і звітність в британо-американській, континентальній та інших облікових моделях, не підходять ісламському суспільству, оскільки ці принципи суперечать його цінностям.

- Інтернаціональна модель виникла з потреби міжнародної узгодженості обліку, перш за все в інтересах транснаціональних корпорацій та іноземних учасників міжнародних валютних ринків. Проте лише незначна кількість великих корпорацій може зараз стверджувати, що їхні річні фінансові звіти відповідають міжнародним стандартам.

Бухгалтерський облік є однією з функцій управління, яка характеризується чіткою системністю. Система (від грецького – ціле) – це сукупність елементів, які знаходяться у взаємозв'язку один з одним і утворюють визначену цілісність, єдність [4].

Виходячи з цього, системою бухгалтерського обліку є певний визначений логічний комплекс, що сформований на основі плану рахунків певної бази (виробничої, прибуткової, витратної), який здатний узагальнювати процеси постачання, виробництва, збуту (тобто реалізації), вирішує чітко визначену мету на мікро- і макрорівні та забезпечує керівництво підприємства і його центри відповідальності необхідною інформацією на основі реалізації тактичних і стратегічних рішень та при цьому визначаючи кінцеві фінансові результати діяльності.

Іншими словами, це інформаційна система про стан та зміни ресурсів підприємства, про характер і результати господарської діяльності.

Загальне поняття системи бухгалтерського обліку, яка сформувалась в процесі історичного розвитку суспільства, конкретизується такими ознаками: історичне місце облікової системи; методи нарахування амортизації та її відображення в обліку; методи обліку й оцінки виробничих запасів; практика подання у звітах різної інформації; методи відображення іноземної валюти в обліку і звітності фірми; звітні форми і показники та їх регламентація; зовнішні способи контролю за діяльністю фірм.

Відмінності у національних облікових системах мають місце практично за всіма перерахованими ознаками, особливо це стосується порівняння систем

бухгалтерського обліку зарубіжних країн з розвинутою ринковою економікою і тих, що розвиваються [6].

Шляхом розповсюдження основних принципів однієї або декількох національних систем на групу країн з різним рівнем регламентації обліку формувалися міжнаціональні системи бухгалтерського обліку (наприклад, англосаксонська і французька), які надалі переростали у міжрегіональні облікові системи (наприклад, Європейського Союзу, Організації африканської єдності) [7]. Одночасно відбувався процес створення міжнародної системи бухгалтерського обліку та інтегрування міжнаціональних та регіональних облікових систем у єдину міжнародну систему обліку і звітності.

Різноманітність класифікації систем бухгалтерського обліку породжує актуальне на сьогодні питання – гармонізацію бухгалтерського обліку. Україна робить лише перші кроки в цьому напрямку.

Список використаних джерел

1. Воронко Р. М. Облік у зарубіжних країнах: [навч. посіб.] / Воронко Р. М. – Львів : «Магнолія 2006», 2012. – 744 с.
2. Лучко М. Р. Бухгалтерський облік в зарубіжних країнах : [навч. посіб.] / Лучко М. Р. Бенько І. Д. – К. : Знання, 2006. – 236 с.
3. Пилипенко К. А. Облік у зарубіжних країнах : [навч. посіб.] / С. В. Кочерга, К. А. Пилипенко. – К. : ЦНЛ, 2005. – 216 с.
4. Губачова О. М. Облік у зарубіжних країнах : [підручник] / Губачова О. М., Мельник С. І. – К. : ЦНЛ, 2008. – 432с.
5. Створення міжнародної системи бухгалтерського обліку і етапи її розвитку [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://pidruchniki.ws/1376102545759/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/stvorennya_mizhnarodnoyi_sistemi_buhgalterskogo_obliku_etapi_rozvitku
6. Маляревський Ю. Д. Облік у зарубіжних країнах: [навч. посіб.] / Маляревський Ю.Д., Фартушняк О.В., Пасічник І.Ю. – Х. : «ІНЖЕК», 2003. – 164 с.
7. Міжнародна система норм бухгалтерського обліку [Електронний ресурс]. // Режим доступу: <http://uchni.com.ua/buhgalteriya/336/index.html>.